

شناختی از امام چهارم(ع) در سایه صحیفه سجاده

پژوهشگران مذهبی معتقدند شناخت گوشه ای از شخصیت امام سجاد(ع) در سایه مراجعه به کتاب صحیفه سجاده، این یادگار امام چهارم محقق خواهد شد.

پژوهشگران مذهبی معتقدند شناخت گوشه ای از شخصیت امام سجاد(ع) در سایه مراجعه به کتاب صحیفه سجاده، این بادگا، امام چهارم محقق، خواهد شد.

امروز پنجم شعبان سالروز میلاد حضرت علی بن الحسین(ع) است، امامی که پس از قیام سیدالشهدا(ع) و حادثه عاشورا، معارف الهی را در قالب دعا به شیعیان و تمامی انسان های آزاده هدیه کرد.

امام زین العابدین(ع) در پنجم شعبان سال 38 قمری در مدینه دیده به جهان گشود. مادرش، شهربانو دختر یزدگرد سوم پادشاه ساسانی ایران بود که پس از حمله مسلمانان به امپراتوری ساسانیان و پیروزی مسلمانان در آن نبرد، اسیر شد و به همراه سایر اسیران ایرانی به مدینه منتقل شد و به پیشنهاد امیر مومنان(ع) در انتخاب همسر، آزاد و مختار گشت.

وی در میان تمامی جوانان و صاحب منصبان مدینه، حضرت اباعبدالله الحسین(ع) را اختیار و به عقد ازدواج وی در آمد ولی چند سالی بیش در بیت امام حسین(ع) زندگی نکرد. زیرا در هنگام تولد تنها فرزندش امام زین العابدین(ع) در سال 38 قمری بدرد حیات گشت.

امام سجاد(ع) پس از شهادت امام حسین(ع) در محرم سال 61 قمری، در 23 سالگی به مقام امامت نایل آمد و در سخت ترین و دشوارترین تاریخ امت اسلام، رهبری شیعیان و محبان اهل بیت(ع) را بر عهده گرفت و پس از بازگشت به مدینه، به مدت 34 سال امامت شیعیان را در طول 57 سال عمر بابرکت خود بر عهده داشتند.

از صحیفه سجاده می توان به عنوان مهمترین یادگار امام سجاد(ع) یاد کرد که امام خمینی(ره) در وصیت نامه الهی سیاسی خود از این کتاب به زبور آل محمد(ص) یاد کرده و می افزاید: ما مفتخریم که ادعیه حیاتبخش که او را «قرآن صاعد» می خوانند از ائمه معصومین ما است. ما به «صحیفه سجاده» این زبور آل محمد مفتخریم.

ایشان در جایی دیگر فرمود: صحیفه کامله سجاده، نمونه کامل قرآن صاعد است و از بزرگترین مناجات عرفانی در خلوتگاه انس است که دست ما کوتاه از نیل به برکات آن است؛ آن کتابی است الهی که از سرچشمه نورالله نشأت گرفته و طریقه سلوک اولیای بزرگ و اوصیای عظیم الشان را به اصحاب خلوتگاه الهی می آموزد.

اگر شخصیتی از اهل سنت بگوید که یکی از بدبختی ها این است که بر صحیفه سجاده به عنوان میراثی گرانبها و جاوید از میراث های نبوت دست نیافته، ما که شیعه آن حضرت هستیم چه باید بگوییم؟

حجت الاسلام علیرضا صادقی میاب روز سه شنبه به خبرنگار معارف ایرنا گفت: در سال 1353 شمسی یکی از علمای شیعه یک جلد از صحیفه سجاده را به مفتی اسکندریه در قاهره اهدا می کند و این دانشمند اهل سنت که نویسنده تفسیر طنطاوی است، پس از مطالعه کتاب می گوید «از بدبختی ماست که تاکنون بر این گرانبهای جاوید از میراث های نبوت دست نیافته بودیم و هر چه در آن می نگرم، آن را از گفتار مخلوق برتر و از کلام خالق پایین تر می یابم.»

این استاد دانشگاه توضیح داد: این کتاب یکی از منابع مهم دینی است که از فرمایش های امام زین العابدین(ع) به دست ما رسیده و متأسفانه صحیفه سجاده هنوز در میان ما شیعیان ناشناخته است در حالیکه این کتاب به انجیل اهل بیت(ع)، خواهر قرآن و زبور آل محمد(ص) معروف است.

حجت الاسلام سید کاظم ارفع نیز در این زمینه گفت: هر چند که از امام زین العابدین(ع) یک سلسله احادیث و روایات در لابلای کتب روایی به دست ما رسیده اما صحیفه سجاده در قالب 54 دعا مجموعه معارف اهل بیت علیهم السلام را در خصوص مسایل مختلف سیاسی، اجتماعی، خانوادگی و تعلیم و تربیت به زیبایی تبیین کرده است.

این استاد حوزه تاکید کرد: متأسفانه صحیفه سجادیه مورد غفلت قرار گرفته و به آن میزان که به مفاتیح الجنان مراجعه می شود، به این کتاب توجه نشده است.

حجت الاسلام صادقی نیز گفت: بسیاری از مردم چنین تصور می کنند که صحیفه سجادیه یک کتاب دعاست، ولی امام سجاد(ع) علاوه بر دعا، مباحثی درباره خداشناسی، جهان شناسی، خودشناسی، خودسازی، اخلاق و حتی مسایل سیاسی را در این اثر مطرح کرده اند.

بسیاری از پژوهشگران مذهبی معتقدند امام سجاد(ع) در دورانی که امکان بیان معارف الهی و دینی نبود با زبان دعا، این معارف را در اختیار شیعیان می گذاشتند.

حجت الاسلام ارفع گفت: امام زین العابدین (ع) از آنجا که نمی توانست خطبه بخواند و همانند جد بزرگوارش حضرت علی (ع) بر منبر سخنرانی کند، در قالب دعا تمامی مطالب خود را تشریح کرده است.

وی افزود: امام زین العابدین (ع) در عصری قرار گرفته بود که بنی امیه احاطه و اشراف کامل بر مردم داشت و استبداد در اوج بود از این رو کسی جرأت نمی کرد دم از معارف اهل بیت علیهم السلام بزند.

این پژوهشگر مذهبی ادامه داد: امام سجاد (ع) در چنین عصری می زیست اما در عین حال از آنجا که آن حضرت به عنوان امام معصوم بر زمان خود احاطه کامل داشت یک کار فرهنگی را در قالب دعا به نام صحیفه سجادیه ارایه کرد که در نوع خود بی نظیر و قابل تأمل است.

به اعتقاد این کارشناس مذهبی کتاب صحیفه سجادیه حاوی موضوع های بسیار متنوعی است که در صورت ترجمه به زبان های مختلف می تواند محل رجوع بودایی ها، مسیحیان و حتی لائیک هایی باشد که فطرت خداجویی دارند. زیرا امام در سراسر این دعاها هیچ گروه، دین و نظامی را خطاب قرار نداده و تنها در باب خداشناسی و معرفت خداوند مطالبی را بیان کرده است.

حجت الاسلام ارفع در بخشی دیگر از سخنان خود گفت: امام شناسی ما نسبت به امام سجاد (ع) با مراجعه به صحیفه سجادیه محقق خواهد شد و این کتاب حتی می تواند در سطح بین المللی نیز مطرح شود زیرا از فطرت انسان برخاسته است و فطرت خداجویی نیز در نهاد تمامی انسان ها وجود دارد.

حجت الاسلام حمید ارباب سلیمانی دبیر ستاد عالی کانون های فرهنگی هنری مساجد کشور با اشاره به ویژگی های صحیفه سجادیه این کتاب را مظهر آمیختگی دنیا و آخرت معرفی کرد که بسیار آموزنده و مهم است.

هرچند به گفته سلیمانی تاکنون بیش از 564 عنوان کتاب، 23 پایان نامه، 302 عنوان ترجمه از صحیفه سجادیه و 147 شرح بر این اثر در کتابخانه ملی ایران ثبت شده اما هنوز معارف این گنجینه ناب در جامعه اسلامی منتشر نشده و سهم مشخصی از آن در سبک زندگی ما شیعیان تعریف نشده است.

* مروری بر صحیفه سجادیه

صحیفه سجادیه شامل 54 دعاست که دعاهای اول تا پنجم دعا در ستایش خدا، دعا بر محمد و آل محمد(ص)، دعا بر حاملان عرش، دعا بر آنان که به پیامبران ایمان آورده اند و دعای امام سجاد(ع) برای خود و نزدیکانش است.

دعای ششم دعای آن حضرت به وقت صبح و شام، دعای هفتم در زمان رنج و مهمات، دعای هشتم در پناه بردن به خداوند، دعای نهم در شوق به آموزش و دعای دهم در پناه بردن به خداست.

دعای عاقبت به خیری، دعا در اقرار به گناه، دعا در طلب حاجت ها، دعا در دادخواهی از ستمگران، دعا هنگام بیماری، دعا در طلب بخشش و آموزش گناهان، دعا در هنگامی که نام شیطان برده می شد، دعا در دفع بلاها و سختی ها و دعا در زمان درخواست باران، دعاهای یازدهم تا نوزدهم صحیفه را تشکیل می دهد.

دعای معروف به «مکارم اخلاق» بیستمین دعای امام سجاده (ع) در این کتاب است و دعای بیست و یکم تا بیست و پنجم شامل دعا به وقت رویدادهای اندوهبار، دعا در سختی و گرفتاری، دعا برای تندرستی، دعا برای پدر و مادر و دعای آن حضرت برای فرزندان است.

دعا برای همسایگان و دوستان، مرزداران، دعا در ترس از خدا، دعا در زمان تنگی رزق، دعا برای ادای وام، دعا در توبه و بازگشت، دعا در نماز شب، دعا در درخواست خیر و نیکی، دعا به هنگام گرفتاری و دعای امام سجاده (ع) در رضا به قضای حق، دعاها بیست و ششم تا سی و پنجم هستند.

دعای سی و ششم، دعای زین العابدین (ع) در هنگام شنیدن رعد و برق است و دعاها سی و هفتم تا چهل و یکم شامل دعا در شکر، عذرخواهی از حق، طلب عفو و دعا به وقت یاد مرگ است.

دعاها سی و یکم تا چهل و نهم نیز درباره درخواست پرده پوشی، ختم قرآن، زمان دیدن ماه نو، فرارسیدن ماه رمضان، وداع ماه رمضان، عید فطر و جمعه، روز عرفه، عید قربان و جمعه و دعا در دفع مکر دشمنان است.

آخرین دعاها آن حضرت در صحیفه سجادیه یعنی دعای پنجاهم تا پنجاه و چهارم نیز مربوط به ترس از حق، تضرع و زاری به درگاه حق، اصرار در طلب، اظهار فروتنی و دعای امام سجاده (ع) در رفع اندوه هاست.